

систем зрошення та осушення, протруєння насіння; створення запасу виробничих потужностей на випадок скорочення строків виконання робіт в зв'язку з несприятливими погодними умовами, тощо).

Тому, на нашу думку, управління ризиком можна визначити як сукупність рішень, що встановлюють допустимий рівень ризику функціонування підприємства при збереженні прийняттого рівня ефективності господарської діяльності.

Оцінка сучасної ситуації щодо наявності та характеру управління ризиками в аграрній сфері України дозволяє запропонувати ряд рекомендацій по зниженню їх. По-перше потрібно встановлювати допустимий рівень ризику функціонування підприємства при збереженні прийняттого рівня ефективності господарської діяльності; по-друге необхідно для кожного підприємства визначити оптимальний рівень диверсифікації виробництва. (Результати аналізу літературних джерел і власних досліджень свідчать, що не всі види диверсифікації знижують рівень ризику підприємства та підвищують його ефективність); по-третє покращити сучасний стан страхування сільськогосподарських підприємств, тобто страхувати кожне аграрне підприємство, що дасть змогу стабілізувати їх фінансово-економічний стан.

МІСЦЕ ОРЕНДИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ В СИСТЕМІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

***РУДЕНКО С.В., АСИСТЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Земельні відносини – це суспільні відносини з приводу володіння, користування, розподілу і керування землею на державному, господарському і внутрішньогосподарському рівнях об'єктом господарювання і засобом виробництва в сільському господарстві [4]. В свою чергу, оренда землі являється одним із видів земельних відносин, в результаті якої право розпорядження землею залишається у орендодавця, а право володіння і користування переходить до орендаря. Основою земельних орендних відносин є орендна плата – платіж, який орендар вносить орендодавцеві за користування земельною ділянкою, розмір, форма і строки внесення якого встановлюються за згодою сторін.

Говорячи про актуальність відносин щодо оренди сільськогосподарських угідь, необхідно констатувати, що на даний час існує значна кількість невирішених проблем стосовно купівлі-продажу земельних угідь сільськогосподарського призначення (недосконалість правової бази регулювання земельного ринку, відсутність дієвих методик оцінки вартості сільськогосподарських угідь, відсутність ефективних механізмів контролю за діями учасників ринку тощо), які, при відміні мораторію на ринковий оборот, загрожують спекуляціями у процесі її купівлі-продажу, надконцентрацією угідь, в тому числі, у власності іноземних суб'єктів. Тому, саме оренда сільськогосподарських угідь, за сучасного стану земельних відносин, залишається єдиною можливістю ведення великотоварного (більш конкурентоспроможного) виробництва, яке б здійснювалося вітчизняними виробниками. Не можна применшувати і ретроспективне значення оренди сільськогосподарських угідь, адже створення нових господарських структур ринкового типу (господарських товариств, фермерських господарств) можливе було лише при залученні земельних паїв на умовах оренди.

В.С. Діесперов в своїх дослідженнях відмічає, що в усіх цивілізованих країнах – і в Західній Європі, й у США, і в Китаї – виявляється загальна тенденція до соціалізації земельних відносин та орендної форми землекористування [1].

Незважаючи на більш ніж десятилітню практику відносин оренди земельних угідь сільськогосподарського призначення існує ряд проблем, які потребують дій по їх вирішенню.

Звертаючись до статистики орендної форми землекористування, бачимо, що станом на 1 липня 2010 року площа переданих в оренду власниками земельних часток (паїв), становить 17 млн. га (62%) від площі розпайованих земель. Укладено 4584,4 тис. договорів оренди земельної частки (паю). За терміном дії укладено: 404,4 тис. договорів (8,8%) – на 1-3 роки; 2163,2 тис. (47,2%) – на 4-5 років; 1503,2 тис. (32,8%) – на 6-10 років і 513,5 тис. договорів (11,2%) – на термін понад 10 років. Серед форм орендної плати переважає натуральна форма – 70,5% [2].

З наведених даних видно, що 56,0% договорів оренди укладено на термін до 5 років, що не стимулює вкладання додаткових коштів для поліпшення ґрунту, захисту його від ерозійних процесів, проведення культуртехнічних робіт. Можемо констатувати, що більша частина орендної плати має натуральну форму, яка, враховуючи суб'єктивні інтереси орендарів, виплачується за завищеними

відпускними цінами порівняно з ринковими за продукцію аналогічної якості. В той же час, як зазначає В.Я. Месель-Веселяк, орендна плата не відповідає її науковообґрунтованому розміру. Донедавна вона становила 1,5% від грошової оцінки, а на практиці була 1-1,1%; нині 3%. Переважна кількість нових господарських структур продовжує виплачувати орендну плату за попередньою нормою (1,5%), до того ж орендарі не завжди своєчасно і в повному обсязі розраховуються з орендодавцями [3].

Безперечно, однією з причин такого стану є відсутність конкурентного орендного середовища, що залишає селянина, власника землі, без права вибору і робить його заручником ситуації.

В ситуації, що склалася, на перший план повинно вийти державне регулювання земельних відносин. Саме держава, в найкоротші строки, повинна знайти можливість реалізації прав власності та користування землею з позиції суспільних інтересів та не допустити поведінки, притаманної більшості нинішніх орендарів, непоміркованої максимізації прибутків за рахунок виснаження орендованих земельних угідь.

Основними напрямками розвитку орендних земельних відносин в Україні, на нашу думку, є: розв'язання питань щодо формування конкурентного орендного середовища, збільшення строків оренди шляхом встановлення мінімальних термінів оренди, підвищення рівня орендної плати за землю, стимулювання зайнятості селян – орендодавців у підприємствах – орендарях сільськогосподарських угідь, посилення контролю з боку держави за раціональним використанням орендованих земель, дотриманням умов договорів тощо.

Література.

1. Держкомзем інформує про укладення договорів оренди та плати за оренду земельних часток (паїв). [Електронний ресурс] / Державний комітет України із земельних ресурсів. – Електрон. дан. – 28.08.2010 – Режим доступу: http://dkzr.gov.ua/terra/control/uk/publish/article?art_id=112350&cat_id=36903

2. Дієсперов В.С. Земля як головний природний ресурс сільських територій і країни / В.С. Дієсперов // Економіка АПК. – № 9 – 2010. – С. 102-109.

3. Месель-Веселяк В.Я. Аграрна реформа і організаційно-економічні трансформації в сільському господарстві / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – № 4. – 2010. – С. 3-18.

4. Федоров М.М. Економічні проблеми земельних відносин у сільському господарстві / М.М.Федоров – К.: ІАЕ, 1998. – 236 с.